

CITRONÄRLA I SYDÖSTERBOTTEN

Under en visit vid Härkmeri fjärden i mitten av juni senaste sommar kom jag att snubbla över en verklig raritet i Finlands häckfågelfauna. En citronärlas (*Motacilla citreola*) skarpa varningsläte, som för övrigt starkt påminner om trädpiplärkans flyktläte hördes. Av ärlans beteende att döma kunde man ana sig till en häckning. Genast ringde jag till bekanta ornitologer i Kristinestad, vilka snabbt infann sig och kunde bekräfta min bestämning. En dryg vecka senare blev boet innehållande fem ungar hittat av Timo Vanhatalo och Kari Korhonen. Hanen visade sig ha bildat par med en gulärlehona (*Motacilla flava*) och ungarna blev således en korsning mellan dessa. Denna citronärlehackning är den första av sitt slag i Sydösterbotten.

Citronärlan som är en nära släkting till den betydligt allmännare gulärlan hör inte till Finlands häckfågelfauna, och detta häckningsfynd är ett av de få uppdagade fallen hittills. Totalt har endast två häckningsförsök konstaterats tidigare, ett i Uleåborgs-trakten (Jännes et al. 1991) och ett annat nära Björneborg (Pöyhönen 1991). I det ena fallet var det fråga om en "äkta" häckning mellan två citronärlor (Björneborg), medan det i det andra fallet var fråga om ett hybridiseringsförsök med gulärla (Uleåborg). Den senare häckningen slutade emellertid illa. Följande häckningsförsök var sedan det som uppdagades sommaren 1992 i Härkmeri.

Orsaken till att korsningar uppstår just mellan dessa två arter är att arterna uppvisar nära släktskap och att de har något så när likadana habitatkrav. När sedan en ensam citronärleindivid kommer till ett citronärlefattigt område i Finland ligger det nära till hands att knyta band med gulärlor i stället. Om avkomman är fortplantningsduglig är inte känt, men det brukar den vanligen inte vara i hybridiseringsfall. Helt omöjligt är det emellertid inte, och då får kanske taxonomerna ytterligare ett besvär att tampas med i den annars rätt snåriga gulärletaxonomin.

Till sin utbredning är citronärlan betydligt mera östlig än gulärlan, och dess egentliga häckningsområde finns närmast i Ryssland. Två utstickare mot väst i den annars övervägande sibiriska utbredningen är märkbara; en nordlig som sträcker sig mot Kolahalvön, och en sydligare som nästan når Vitryssland. Häckningshabitatet utgörs där av fuktiga ängsmarker vanligen i nära anslutning till vattendrag (Jonsson 1992), d.v.s. till stor del samma habitat som gulärlan bebor i Finland. Området i Härkmeri var också en fuktig ängsmark med en areal på ca 2 hektar alldeles nära fjärdsstranden. Ängen håller på att växa igen med vass (*Phragmites australis*), men fält-

skiktet dominerades ännu på själva boplatsen av olika starrarter (*Carex* sp.), även om vassen i övrigt hade övertaget. Inom ett avstånd på ca 20 meter befann sig även mindre bestånd av videarter (*Salix* sp.) och klibbal (*Alnus glutinosa*). Själva boet var beläget på marken och väl dolt i en starttuva. När man närmade sig boet varnade hanen intensivt och överröstade klart den försiktigare gulärlehonan. Hanen var emellertid också relativt skygg, och lät inte gärna någon människa komma närmare än ca 15 meter. Både hanen och de fem ungarna ringmärktes. Eventuella återfynd kunde i framtiden berätta intressanta saker om både flyttningsrutt och utseende på dessa märkliga korsningar.

Nämnas kan också att området är ytterst insektrikt, vilket gör det till ett eldorado för många insektätande småfåglar. Således innehöll den övriga häckfågelfaunan bl. a. sävsparv (*Emberesia schoeniculus*), sävsångare (*Acrocephalus schoenobaenus*) och rörsångare (*Acrocephalus scirpaceus*).

Fynden av citronärlor i västra delen av Europa förefaller att ha ökat under de senare åren (Jännes et al. 1991), och en expansion från Ryssland västerut är inte en alldeles otänkbar förklaring till detta fenomen. Både antalet observationer under häckningstid och utom häckningstid har ökat, inte bara i Finland utan också i Sverige. Citronärflan har nyligen också konstaterats häckande i Litauen. I fall att spridningen västerut visar sig vara en realitet, torde det inte räckta länge innan vi har citronärflan som årsviss häckfågel inom landets gränser.

Litteratur

- Jonsson, L. 1992: Birds of Europe with North Africa and the Middle East, A & C Black, London, 559 s.
- Jännes, H., Nikander, P. j., & Numminen, T. 1991: Rareteetikomitean hyväksymät vuoden 1990 harvinaisuushavainnot. - Lintumies 26: 241-262
- Pöyhönen, M. 1991: Havikset, toukokuu-elokuu 1991. - Lintumies 26: 185-187